

Адміністративно-правові засади проведення мирних зібрань

Христина Кропивницька

Національний університет "Львівська політехніка",
УКРАЇНА, м. Львів, вул.Кн. Романа, 1 3,
E-mail: radchukrita@mail.ru

Abstract – Subject freedom of assembly lately is important for Ukraine. After all, citizens complain about the obstruction of this right by the local authorities and the courts unreasonably prohibit them protest. In turn, the judges complain about the loopholes in legislation and pending the adoption of a special law that would determine the order of rallies and demonstrations.

Peaceful assembly is a form of constituent power of the people. The state should monitor its implementation and to stop , if it violated the constitutional rights of individuals and society as a whole . This approach is enshrined in the Constitution of Ukraine. The importance of the right to peaceful assembly led to constitutional rule that this right may be restricted only by the courts.

Keywords – peaceful assembly, administrative law, constitutional law, legislation.

I. Вступ

Конституція України гарантує кожному право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Конституційний Суд України в рішенні від 19 квітня 2001 року зазначив, що право на мирні зібрання є «невідчужуваним і непорушним» правом громадян і дав офіційне тлумачення статті 39 Конституції, зокрема, щодо термінів сповіщення органів влади про проведення масового заходу [1].

II. Нормативно-правові акти, що регулюють проведення мирних зібрань

До актів, що на національному рівні регламентують в Україні організацію та проведення мирних зібрань і відповідальність за її порушення відноситься Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, окремий розділ Кодексу адміністративного судочинства України та Рішення Конституційного Суду України. Профільного закону, який би регламентував організацію та проведення мирних зборів, в Україні досі немає, хоча його давно рекомендували прийняти Рада Європи та Європейський Союз. Відсутність даного закону призводить до необґрун-

тованих заборон мирних зібрань адміністративними судами, притягнення до адміністративної відповідальності учасників, різноманітних порушень прав людини з боку органів внутрішніх справ, встановлення різного виду обмежень на мирні зібрання з боку органів місцевої влади щодо місця проведення, строків завчасного повідомлення тощо [4, с. 65].

Проте Комісією зі зміцнення демократії й утвердження верховенства права, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, розроблено новий законопроект «Про свободу мирних зібрань». Даний нормативний акт отримав схвальний відгук Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія), та наразі йде його громадське обговорення.

На сьогоднішній день вирішення долі мирних зібрань належить до компетенції судів адміністративної юстиції, які приймають із цього приводу досить суперечливі рішення. Останнім часом громадські організації звітують про зростання кількості рішень, які забороняють проведення мітингів. А все через те, що в Україні відсутній закон «Про мирні зібрання», — вважає голова другої судової палати, секретар Пленуму Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ), суддя Михайло Смокович. Існують певні нарікання з приводу застосування законодавства судами адміністративної юстиції під час розгляду спорів щодо обмежень реалізації права на мирні зібрання або їх усунення. Тому нещодавно ВАСУ здійснив узагальнення існуючої щодо цього судової практики, прийнявши відповідну постанову Пленуму «Про практику застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо)» [5, с. 17].

III. Особливості розгляду та вирішення адміністративних справ щодо реалізації права на мирні зібрання

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) встановлює особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та у справах за адміністративними позовами про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання [2].

Стаття 50 КАС України передбачає, що громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, їх об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень, зокрема, про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання.

Згідно з частиною першою статті 182 КАС України органи виконавчої влади, місцевого самоврядування звертаються з позовною заявою про заборону проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо чи про інше обмеження права на мирні зібрання

(щодо місця чи часу їх проведення тощо) до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням.

Підсудність справ про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання залежить від статусу відповідача та визначається за правилами предметної підсудності адміністративних справ, встановлених статтею 18 КАС України. Так, згідно з приписами пункту 1 частини першої, частин другої та третьої названої статті справи про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання підсудні:

- якщо відповідачем виступає орган чи посадова особа місцевого самоврядування – місцевим загальним судам як адміністративним судам;

- якщо відповідачем є орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, обласна рада, Київська або Севастопольська міська рада, їх посадова чи службова особа – окружним адміністративним судам;

- у разі оскарження дій або бездіяльності посадових чи службових осіб місцевих органів виконавчої влади – місцевому загальному суду як адміністративному суду або окружному адміністративному суду за вибором позивача.

Адміністративні справи зазначеної категорії повинні бути вирішені судом протягом трьох днів після відкриття провадження, а в разі відкриття провадження менш як за три дні до проведення відповідних заходів – невідкладно.

На відміну від позовів за зверненням суб'єкта владних повноважень про обмеження у реалізації права на мирні зібрання, справи за позовами про усунення обмежень у реалізації цього права з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування суд має право розглядати у день проведення цих заходів, що сприяє забезпеченню реалізації гарантованого державою права на мирні зібрання громадян.

Частиною п'ятою статті 182 КАС України передбачено, що суд задовольняє вимоги позивача в інтересах національної безпеки та громадського порядку в разі, якщо визнає, що проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших зібрань може створити реальну небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей. У постанові суду вказується спосіб обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання [3, с. 73].

Постанови суду у справах про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання виконуються негайно, але можуть бути оскаржені в апеляційному та касаційному порядку.

Виходячи із завдань адміністративного судочинства, визначених КАС України, суд у справах про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання повинен перевірити обґрунтованість підстав для застосування таких обмежень, на які посилаються

органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, та у разі підтвердження необхідності їх застосування обрати спосіб обмеження, який би найкраще відповідав його меті – недопущенню заворушень чи злочинів, загрози здоров'ю населення або правам і свободам інших людей та найменше обмежував би право громадян на мирне зібрання.

Для уникнення порушень гарантованого Основним Законом України права у першу чергу з'ясуванню підлягає питання чи є запланований захід мирним та яка мета його проведення [4, с. 86].

Висновок

Отже, з метою правильного та об'єктивного вирішення справи суд повинен дослідити характер, мету та зміст запланованих мирних зібрань, поведінку організаторів та учасників акції під час проведення попередніх заходів та інші обставини, що мають значення для вирішення справи.

Аналіз судової практики показує, що на сьогодні нагальною потребою для забезпечення конституційного права громадян на мирні зібрання є прийняття спеціального закону, який би регулював відносини у сфері мирних зібрань. Першочерговими питаннями, які потребують урегулювання таким законом, є, зокрема, визначення строків сповіщення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про проведення мирних зібрань, їх місця, часу проведення тощо.

References

- [1] The Constitution of Ukraine: Law on June 28, 1996 254k/96-VR number.
- [2] The Code of Administrative Proceedings of Ukraine [Online]. – Mode of access: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main>.
- [3] The Code of Administrative Proceedings of Ukraine: Scientific and Practical Commentary / Ed. SV Kivalova, A. Kharitonov. – X. : LLC "Odyssey", 2005.
- [4] P. M. Kuibida, M. M. Wednesday "Murni zibranna: svoboda abo obmezenna" [Peaceful Assembly: freedom or restriction] // Legal Gazette Ukraine. no. 1-2 (862-863). – S. 18-19. – 2012 [Online] Available: <http://www.pravo.org.ua/index.php/2010-03-07-18-06-07>
- [5] Resolution of the Plenum of the Supreme Administrative Court of Ukraine on the practice of administrative courts of law during the review and resolution of cases involving the right to peaceful assembly (meetings, rallies, marches, demonstrations, etc.). Judge of the Supreme Administrative Court of Ukraine M. Smokovych. May, 17, 2013 [Online] Available: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0002760-12/paran2#n2> [Accessed: May 25, 2013].